

ADALYA

(AYRIBASIM/OFFPRINT)

SUNA-İNAN KIRAÇ AKDENİZ MEDENİYETLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ
SUNA & İNAN KIRAÇ RESEARCH INSTITUTE ON MEDITERRANEAN CIVILIZATIONS

ADALYA

SUNA-İNAN KIRAÇ AKDENİZ MEDENİYETLERİ ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YILLIĞI
THE ANNUAL OF THE SUNA & İNAN KIRAÇ RESEARCH INSTITUTE ON MEDITERRANEAN CIVILIZATIONS

ADALYA
Vehbi Koç Vakfı
Suna-İnan KIRAÇ Akdeniz Medeniyetleri
Araştırma Enstitüsü Yıllık Dergisi
Yönetim Yeri: Barbaros Mh. Kocatepe Sk. No. 25
Kaleiçi 07100 Antalya Tel: +90 242 243 42 74
Faks: +90 242 243 80 13 E-posta: akmed@akmed.org.tr
Yayın Türü: Yerel Süreli Yayın **Sayı:** XIX - 2016
Yayıncı Sertifika No: 25840

Sahibi: Vehbi Koç Vakfı Adına Erdal YILDIRIM
Sorumlu Müdür: Kayhan DÖRTLÜK
Yapım: Zero Prodüksiyon Ltd.
Abdullah Sokak No. 17 Taksim 34433 İstanbul
Tel: +90 212 244 75 21 www.zerobooksonline.com
Baskı: Oksijen Basım ve Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
100. Yıl Mah. Matbaacılar Sit. 2. Cad. No: 202/A Bağcılar-İstanbul
Tel: +90 (212) 325 71 25 Fax: +90 (212) 325 61 99
Sertifika No: 29487

ISSN 1301-2746

Bilim Danışma Kurulu / Editorial Advisory Board

Hâluk ABBASOĞLU	Gönül ÖNEY
Ara ALTUN	Mehmet ÖZDOĞAN
Oluş ARIK	Mehmet ÖZSAİT
Jürgen BORCHHARDT	Urs PESCHLOW
Thomas CORSTEN	Felix PIRSON
Jacques DES COURTILS	Scott REDFORD
Vedat ÇELGİN	Denis ROUSSET
Nevzat ÇEVİK	Martin Ferguson SMITH
İnci DELEMEN	R. R. R. SMITH
Refik DURU	Oğuz TEKİN
Serra DURUGÖNÜL	Gülsün UMURTAK
Hansgerd HELLENKEMPER	Burhan VARKIVANÇ
Frank KOLB	Michael WÖRRLE
Wolfram MARTINI	Martin ZIMMERMAN

Adalya, **A&HCI** (Arts & Humanities Citation Index) ve **CC/A&H** (Current Contents / Arts & Humanities) tarafından taranmaktadır.

Adalya is indexed in the **A&HCI** (Arts & Humanities Citation Index) and **CC/A&H** (Current Contents / Arts & Humanities).

Hakemli bir dergidir / A peer reviewed Publication

Editörler / Editors

Kayhan DÖRTLÜK
Tarkan KAHYA
Remziye BOYRAZ SEYHAN
Tuba ERTEKİN

İngilizce Editörleri / English Editors

İnci TÜRKOĞLU
Mark WILSON

Yazışma Adresi / Mailing Address

Barbaros Mah. Kocatepe Sk. No. 25
Kaleiçi 07100 ANTALYA-TURKEY
Tel: +90 242 243 42 74 • Fax: +90 242 243 80 13
akmed@akmed.org.tr
www.akmed.org.tr

İçindekiler

Hande Bulut <i>Karain Mağarası Örnekleri Işığında Bark Extractor (Ağaç Kabuğu Soyucu): Yeni Bir Öneri</i>	1
Emma L. Baysal <i>Beadwork in a Basket: An Ornamental Item from the Final Halaf Level of Mersin Yumuktepe</i>	17
Gonca Dardeniz <i>Cultic Symbolism at the City Gates: Two Metal Foundation Pegs from Tell Atchana, Alalakh (Turkey)</i>	31
S. Gökhan Tiryaki <i>Demir Çağ Milyas Mezarlıkları ve Ölü-Gömme Gelenekleri Üzerine Bir Ön-Değerlendirme</i>	51
Pınar Bursa Sturtevant <i>Eskiçağ'da Anadolu'nun Güney ve Batısında Yer Alan Bölgelerde Balık ve Balıkçılık</i>	75
Laura Slatkin <i>Sophocles' Antigone and the Paradoxes of Language</i>	95
Hüseyin Sami Öztürk <i>Myra'dan Lykia Birliği Rabibi Platon ile Ailesinin Onurlandırılması</i>	103
Ebru N. Akdoğu Arca <i>Lykia'ya Özgü Bir Kavram Olarak Sitometroumenoi Andres'i Plinius'un X, 116/117. Mektupları Işığında Yeniden Değerlendirme</i>	115
Murat Tozan <i>Some Remarks on the Date of Caesar's Capture by Cilician Pirates</i>	133
Hakan Öviz <i>Demre Beymelek Gölü'nde Sualtında Kalmış Liman ve Yapı Formları</i>	151
Işıl R. Işıklıkaya-Laubscher <i>Perge Mozaik Atölyeleri ve Akdeniz Havzası Mozaik Ekolleri İçerisindeki Yeri</i>	169
Mark Wilson <i>Saint Paul in Pamphylia: Intention, Arrival, Departure</i>	229
Hatice Pamir – Nilüfer Sezgin <i>The Sundial and Convivium Scene on the Mosaic from the Rescue Excavation in a Late Antique House of Antioch</i>	251

Elmon Hañer	
<i>Kilikya Ermeni Prensiđi'nin İkinci Başkenti Anavarza</i>	281
Cemal Bali Akal	
<i>Rencontres Méditerranéennes autour de Spinoza.</i>	
<i>Asaf Hâlet, Pessoa, Calvino... et l'inconnue Maria Barbas</i>	313
Marko Kiessel – Sevinç Kurt – Yasemin Mesda	
<i>The Abandoned Khan of Louroujina, Cyprus: A Case Study of a Vanishing Building Type</i>	323
Erin L. Thompson	
<i>J. Paul Getty's Motivations for Collecting Antiquities</i>	349
Kemal Reha Kavas	
<i>Akdeniz Yaylalarında Transbümant Mekân Örüntülerinin Karşılaştırmalı Analizi:</i>	
<i>Belgeler Işığında Antalya (Türkiye) ve Abruzzo (İtalya)</i>	367
François Hartog	
<i>La présence du témoin</i>	397

Karain Mağarası Örnekleri Işığında Bark Extractor (Ağaç Kabuğu Soyucu): Yeni Bir Öneri

Hande BULUT*

Giriş

Karain Mağarası; Batı Toros Dağ silsilesi üzerinde, Katran Dağı eteklerinde yer alan ve 7 gözden oluşan bir mağara yerleşimidir. 1946 yılında Prof. Dr. İ. K. Kökten tarafından mağaranın keşfedilmesiyle kazılara başlanmıştır ve I. Dönem kazıları Prof. Dr. İ. K. Kökten başkanlığında 1974 yılına kadar sürdürülmüştür¹. II. Dönem kazıları 1985-2015 yılları arasında Prof. Dr. I. Yalçınkaya başkanlığında gerçekleştirilmiştir². 2015 yılı itibari ile de Prof. Dr. H. Taşkiran başkanlığında kazı çalışmalarına devam edilmektedir. Karain Mağarası'nda yapılan arkeolojik kazı çalışmaları E ve B olmak üzere 2 farklı gözde yürütülmektedir. E Gözü tamamen Pleistosen dolgulara sahip iken B Gözü gerek Pleistosen gerekse Holosen Dönem dolgularını barındırmaktadır³. Makalemize konu edilen kemik alet örneklerinin tamamı B Gözü'nün Holosen Dönem tabakalarına aittir.

Anadolu'da kazısı yapılan birçok yerleşimde selektif kazı yöntemlerinin benimsenmesinin bir sonucu olarak küçük boyutlara sahip arkeolojik materyalin ele geçemiyor olması bilinen ve kabul edilen bir gerçektir. Buna ek olarak hammaddesi kemik olan arkeolojik materyalin birkaç cümle ile "Küçük Buluntular" adı altında değerlendirilmesi kemikten yapılmış olan arkeolojik materyale gereken önemin verilmediğinin bir diğer kanıtı olarak karşımıza çıkmaktadır. Oysa kemik alet endüstrisi, sadece kemik aletlerin üretim teknolojileri ile ilgili bilgi vermekle kalmayacak, aynı zamanda hafirinin birikimi ve konteksti okuyabilme yetisiyle çok daha fazla veriye ulaşmayı sağlayacak bir yol haritası ortaya koyacaktır. Bu çerçeveden bakıldığında Anadolu'da kesintisiz bir Paleolitik tabakalanma barındıran Karain Mağarası gerek teknolojik gerekse kültürel gelişimi tüm detaylarıyla ortaya koyan son derece önemli bir mağara yerleşimidir. Karain kazıları başlangıcından bugüne değin sistemli ve bilimsel yöntemlerle kazılmış, uygulanan üç farklı boyuttaki eleme sistemi ile milimetrelilik boncukların dahi değerlendirildiği ve literatüre kazandırıldığı bir mağara kazısı özelliğine sahip olmuştur. Benzer şekilde hammaddesi kemik olan arkeolojik materyal, diğer hiçbir endüstriden ayrı tutulmayarak son derece ayrıntılı şekilde

* Hande Bulut (M.A.), Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Arkeoloji Bölümü, Tarih Öncesi Arkeolojisi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi, TR-06100 – Ankara. E-posta: hbulut@ankara.edu.tr

¹ Kökten 1947, 232.

² Yalçınkaya 1986, 201; 1987, 21.

³ Otte v.d. 1998, 415.

incelenmiştir. Bu sayede elimize geçen ve makalemize konu olan “Ağaç Kabuğu Soyucu” olarak tanımladığımız kemik alet, gerek Anadolu Arkeolojisi için gerek kemik alet teknolojisi için yeni bir pencere açmamıza olanak sağlamıştır. Söz konusu kemik alet tipi Anadolu’da kazısı yapılan hemen hemen tüm yerleşim yerlerinde karşımıza çıkar. Buna karşın aletin ortak bir adının ve fonksiyonuna ilişkin ortak bir görüşün bulunmaması literatürde farklı isimler ve fonksiyonlarla anılmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu durum gerek literatürde gerekse aletin kazı sırasında ele geçmesinin ardından tanımlanması noktasında ciddi sorunlara ve tam bir karmaşaya neden olmaktadır. Esasen aynı tipolojik özelliklere sahip olan bu aletin tanımlanmasında çok sayıda farklı terimin kullanılması ve söz konusu alete farklı fonksiyonlar yüklenmesi bu karmaşanın en büyük sebebidir. Karain Mağarası kazılarında ele geçen örnekler ile bu alet tipinin tekno-tipolojik değerlendirmesinin yapılması mümkün olabilmektedir. Bu sayede bu kemik aletin hangi sebeple ve ne şekilde üretildiği, ne amaçla kullanıldığı gibi sorulara olası cevaplar bulunabilmektedir. Böylelikle sözü edilen tekno-tipolojik eksikliğin giderilmesi ve literatür karmaşasına bir son verilerek yeni bir bakış açısı kazandırılabilmesi amaçlanmıştır.

Tanım ve Öneriler

“Ağaç Kabuğu Soyucu” olarak Türkçeleştirilebilecek olan “Bark Extractor” daha önce de sözü edildiği gibi literatürde yer almayan bir tanımlamadır. Standart bir forma sahip olan bu alet tipini temsil eden örnekler, birçok kazıdan ele geçmekle birlikte fonksiyonlarının tam olarak anlaşılabilmesi nedeniyle farklı şekillerde tanımlanmışlardır. Karain B Gözü kemik alet buluntu topluluğu içerisinde de % 2’lik bir yere sahip olan bu aletin fonksiyonuna yönelik farklı bir yaklaşımın olması gerektiği düşüncesindeyiz. Bu doğrultuda deneysel arkeoloji çalışmalarına ilişkin çok sayıda araştırma ve değerlendirme yapılmak suretiyle söz konusu alet formunun ne amaçla kullanıldığı konusunda farklı bir görüş elde edilebilmiştir. 2005 yılında gerçekleştirilen bir deneysel arkeoloji projesi olan “A Lejre Experimental Centre Project 2005 Denmark⁴” projesi kapsamında yapılan denemeler sonucunda elde edilen bu görüş öncesinde, bu alet formunun kullanım şekline ilişkin önerilere değinmek yerinde olacaktır.

Sözü edilen alet tipine yönelik olarak yapılmış çok sayıdaki ve birbirinden farklı tanımlamalardan biri “kazıyıcı”dır. Yabancı literatürde “scraper” olarak karşımıza çıkan bu kazıyıcıların, kemik üzerindeki etin sıyrılmasında yardımcı bir araç olarak kullanıldığı öne sürülmektedir⁵. Bu noktadaki karışıklık, yabancı literatürde “kazıyıcı” olarak tanımlanmış olan kemik alet tipinin Türkiye’de yapılan kazılar sonucunda ele geçen ve aynı şekilde “kazıyıcı” olarak tanımlanan kemik alet tipi ile aynı olmamasıdır. “Bone Scraper” / “Kemik Kazıyıcı” tanımlamasını karşılayan ve deri üzerindeki kılları deriden kazımada kullanılan bir alet tipi olduğu bilinmektedir. Bone Scraper / Kemik Kazıyıcı olarak tanımlanan bu alet tipi ile Türkçe literatürde kullanılan “kazıyıcı” örnekleri birbiri ile gerek tipolojik gerekse fonksiyonel olarak benzeşmeyen iki farklı kemik alet tipini temsil eder. Bu sebeple kazılardan sıklıkla ele geçen bu aletin “scraper” olarak tanımlanması yanlışlığa ve karışıklığa yol açmaktadır. Yine aynı fonksiyona sahip olduğu öne sürülen fakat farklı bir terim kullanılarak yapılan bir diğer tanımlama ise “Flesher”dir⁶. “Kazıyıcı” ya da “sıyrıcı” anlamına gelen bu terim, yanlışlığı ve karmaşa yaratan bir diğer tanımlama şeklidir. Bu terim yabancı literatürde deriden eti kazımak amacıyla kullanılan ucu dişlemeli, tırtıklı

⁴ David v.d. 2005; David v.d. 2006; David 2007.

⁵ Frederick 1920, fig. 155.

⁶ Steinbring 1966, 576, fig. 2.

kazıyıcı/sıyırıcı olarak tanımlanmaktadır⁷. Açıkça anlaşılmaktadır ki “flesher” fonksiyon yanında tipolojik olarak da farklı özelliklere sahiptir. Bu durumda “flesher” terimi “Bark Extractor” / “Ağaç Kabuğu Soyucu” tipolojisindeki hiçbir kemik alet örneği için kullanılamaz. Buna karşın çalışmamıza konu olan ağaç kabuğu soyucunun zaman zaman literatürde “flesher” olarak karşımıza çıktığını söylemekte yarar vardır. Farklı tipolojiye ve farklı fonksiyona sahip iki aleti aynı terimle ifade etmenin anlam kargaşası yaratacağına şüphe yoktur. Ağaç Kabuğu Soyucu olarak tanımlanmasını önerdiğimiz bu kemik aletin “kaşık” olarak kullanılmış olabileceği de ileri sürülmüştür⁸. Kabuk soyucunun yoğun olarak ele geçtiği Neolitik ve Kalkolitik çağlarda bugün kullandığımız forma yakın tipolojiye sahip kaşık örnekleri bulunması, bu görüşü desteklemektedir.

Bir diğer karışıklık, aynı alet tipinin “Spatula veya Mablak” olarak tanımlanması sonucunda karşımıza çıkar. “*Mablak; hamur, merbem, boya vb maddeleri ezip karıştırarak yoğurmak için kullanılan ve bir ucu ele alacak biçimde saplı, öbür ucu yassı olan alet ya da aşure kazanlarını karıştırmakta kullanılan, uzun saplı ve yayvan uçlu tabta kepçe*” olarak tanımlanmaktadır⁹. Spatula ise “*Ev işleri, duvarcılık, boyacılık gibi alanlarda kullanılan, bir maddeyi kazımaya, yaymaya yarayan, küçük bir kürek veya ucu keskin olmayan, bükülebilen bir bıçak biçiminde metal, ağaç, kemik vb. maddelerden yapılmış araç*” şeklinde tanımlanmaktadır¹⁰. Anlaşılacağı üzere mablak ve spatula birbirinden tamamen farklı iki alet tipidir. Ek olarak mablakın söz konusu kemik aletten çok daha uzun ve farklı bir tipolojiye sahip olduğunu söylemekte yarar vardır. Bu tanımlamalardan yola çıkılacak olursa bir aletin “spatula veya mablak” olarak tanımlanması mümkün görünmemektedir. Bu durumu arkeolojik materyaller ile de desteklemek gerekirse; Karain Mağarası kazılarında kemik alet endüstrisinin % 5’ini temsil eden 18 adet spatula ele geçtiği bilinmektedir¹¹. Spatula tanımına tamamiyle uyan bu aletlerin “Spatula veya Mablak” olarak tanımlanmasının yanlış bir değerlendirme olacağı da böylelikle anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Ağaç Kabuğu Soyucu olarak tanımlanmasını önerdiğimiz bu form spatula veya mablak tipinden çok ayrı, tamamiyle farklı fonksiyonlara yönelik olarak üretilmiş bir kemik alet tipidir. Bu durum da yine literatürde karmaşa yaratmaktadır. Araştırmacılar tarafından bu aletin farklı fonksiyonlarla kullanılmış olabileceğine ilişkin olarak öne sürülen bir diğer görüş ise “*kemikten iliğın çıkarılmasını sağlamak amacıyla kullanılan bir araç*” olduğudur¹². Terimsel olarak bu fonksiyona ilişkin herhangi bir tanımlama bulunmamaktadır.

İngilizce literatürde de bir fikir birliğine varılamamış olup söz konusu alete özgü çeşitli fonksiyonel yaklaşımlar ortaya atılmıştır. Bu yaklaşımlardan birine göre; bu alet bir usturadır ve “*Katran benzeri bir madde kullanılmak suretiyle kemiğin içi doldurularak bu alana bir dilgi yapıştirilmesi sonucunda ustura şeklinde kullanılıyor olmalıdır*”¹³. Bir diğer farklı görüş ise literatürde “Digging Stick” veya “Digging Stick Tip” olarak tanımlanan “Kazıma Ucu” ya da “Kazıma Ucu” şeklinde bir öneridir. Aletin kendisinin “Digger” olarak tanımlanması gerektiğine dair görüşler de vardır¹⁴. Buna göre sözü edilen kemik alet, toprağı kazmak için

⁷ Steinbring 1966, 579.

⁸ Özkan 2002, 509-525; Efe 1998, 289-303.

⁹ TDK 1979, 545.

¹⁰ TDK 1979.

¹¹ Bulut 2014, 216.

¹² Prof. Dr. I. Yalçınkaya ile kişisel görüşme sonucu bu bilgiye ulaşılmıştır.

¹³ Mulvaney, 1975, fig. 39.

¹⁴ Le Dosseur 2003, 130.

kullanılmaktadır¹⁵. Önerilen farklı fonksiyonel tanımlardan bir diğeri ise “Chisel” veya “Bone Gouge”dır. “Kemik Keski” olarak isimlendirilebilecek bu alet tipi; ahşap işçiliğinde kullanılmaktadır. Bunlar, boyları son derece uzun aletlerdir ve ahşap tekne yapımında keski görevi görmektedir. Genel olarak ahşap oyma işinde kullanılan “Bone Gouge” tekne yanında ahşap kap yapımında da kullanılmaktaydı¹⁶. Söz konusu kemik keski, dip kısımlarına darbe uygulanarak kullanıldıklarından ezik bir görünüme sahip olmaktadır. Tüm bu farklı tanımlamalara ek olarak bir başka tanımlama da “Polisher / Perdah Aleti” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu tip bir tanımlama Çatalhöyük kemik endüstrisi içerisinde yer alan bir kemik alet tipi için kullanılmıştır¹⁷. Çatalhöyük kemik endüstrisi içinde bu alet tipi, Doğu Çatalhöyük’te V. yapı katı öncesinde görülmemektedir¹⁸. Seramik perdahlamada kullanıldığı öne sürülen bu alet tipinin V. yapı katı öncesinde bulunmadığı buna karşın seramik üretimi ile özdeşleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu durumda bu alet formunun V. yapı katı öncesine ait olan çanak çömleğin açıklanmasında kullanılmamış olması ya da böyle bir gerece gerek duyulmamış olması düşündürücüdür. Zira V. yapı katı öncesinde de açıklanmış seramik örnekleri olduğu ifade edilmektedir¹⁹.

Diğer tüm tanımlamalardan farklı olarak Olsen tarafından öne sürülen görüşe göre ise söz konusu aletler “mızrak ucu” olarak kullanılmış olmalıdır²⁰. Üst Paleolitik Dönem’e ait bir avlanma faaliyeti söz konusu olduğunda, şüphesiz mızraklar temel silahları oluşturacaktır. Genellikle bir savurga aracılığı ile fırlatıldığı düşünülen mızrak uçları “*Kemik, boynuz ya da fildişinden yapılmış; bir ucu sivri, taban ya da alt ucu bir sapa tutturulacak şekilde işlenmiş olan aletler*” olarak tanımlanmaktadır. “*Uzunlukları 5 – 40 cm arasında değişen mızrak uçlarının orta kısımları daireden ovale ya da yassı bir düzleme doğru giden bir kesite sahiptir. Bazı örnekler, üzerlerinde bir veya birden fazla olukçuk taşımaktadır*”²¹. Tanımdan da anlaşılacağı gibi söz konusu kemik alet tipolojik açıdan mızrak ucu olmaya elverişli görünmemektedir.

Kullanım Alanları

Gerek Batı Toroslar’da gerekse Anadolu’nun diğer bölgelerinde kazısı yapılan yerleşimlerden ele geçen bu kemik aletler için dile getirilmiş olan kullanım önerileri bu şekildedir. 2005 yılında gerçekleştirilen bir deneysel arkeoloji projesi olan “A Lejre Experimental Centre Project 2005 Denmark”²² projesi kapsamında söz konusu alet formu çeşitli deneysel çalışmalara konu edilmiş ve bizce de en akla yatkın kullanım şekli olan “Bark Extractor” “Kabuk Soyucu” olarak kullanımı gerçekleştirilmiştir. Farklı ve çok sayıdaki ağaç türünün kabukları bu alet yardımıyla soyulmuş ve ince bir tabaka halinde kaldırılmıştır. Bu aletler, ağaç kabuğu soymada kullanılan soyucu fonksiyona sahip aletler gibi görünmektedir. Aletin uç kısmının sahip olduğu açısı sayesinde ağaç kabuğu kırılmadan, tek bir parça olarak ve ince bir tabaka halinde soyulabilmektedir. Elde edilen bu kabuk, bir bız yardımıyla delinmek ve kirşlerle dikilmek suretiyle sepet veya kap olarak şekillendirilmekte ve kullanılmaktadır. Bu kullanım şekli ile sıvı malzemenin

¹⁵ Efe 1998, 293.

¹⁶ Thomson 1936, 73, pl. IX-no. 1; pl. X-No. 3; Dart 1958, 717.

¹⁷ Mellaart 1964, fig. 49-2.

¹⁸ Mellaart 1964, 100.

¹⁹ Mellaart 1964, 100.

²⁰ Olsen 2003, 92-111.

²¹ Desruisseaux 1986, 215

²² David v.d. 2005; David v.d. 2006; David 2007.

dışarıya sızması gibi bir sorun da önlenmiş olur. İngilizce literatürde “Bark Container” olarak tanımlanan bu buluntulara bir örnek Rusya’da Nizhneye-Veretye yerleşiminden ele geçmiştir²³. Yaklaşık 10.000 yıl öncesine ait olduğu düşünülen bu buluntu, *Bos primigenius*’a ait metapod kemiğinden (Res. 1) yapılmış bir kabuk soyucu ile aynı periyod içerisinde ele geçmiştir. Aynı şekilde kullanılan bir başka örnek ise Danimarka Barmose yerleşiminden bilinmektedir²⁴.

Çıkarılan ağaç kabuklarının diğer bir kullanım şekli ise “Zemin Örtüsü” / “Bark Floor” olarak kullanımındadır. Elde edilen kabuğun oturma tabanına serilecek olması nedeniyle kabuğun geniş parçalar halinde çıkarılması önem taşıyor olmalıdır. Ağaç kabuklarının mekânların oturma tabanlarına serilerek kilim veya örtü şeklinde kullanıldığına ilişkin bir arkeolojik kanıtı, Danimarka’da Ulkestrup I yerleşiminden ele geçen kalıntılar temsil etmektedir²⁵. Ağaç kabuğunun zemine örtü olarak serilmesi ıslaklık ya da nem gibi problemleri ortadan kaldıracak ve mekân içini sıcak tutacaktır. Yapılan araştırmalara göre ağaç kabukları, kullanım alanlarına göre yiyeceklerin korunması ve saklanması için son derece uygun organik bir malzemedir²⁶. Ayrıca mekân içerisinde kullanıldığında ses izolasyonu, ısı yalıtımı, nemin ve sıcaklığın dengelenmesi gibi fonksiyonları da yerine getirdiği tespit edilmiştir²⁷. Dönemin ekolojik özelliklerine baktığımızda bölgenin ağaç bakımından son derece zengin bir görünüme sahip olduğu göze çarpmaktadır. Ekolojik verilerin de söz konusu buluntuları ve kullanım şekillerini destekliyor olması önem taşımaktadır.

Üretim ve Tekno-Tipolojik Değerlendirme

“Ağaç Kabuğu Soyucu” olarak tanımlanmasını önermiş olduğumuz bu kemik aletin üretimi yaklaşık olarak beş aşamada tamamlanmaktadır. İlk aşamasında tercihen her iki ucunda epifiz tabana sahip olan bir metapodial kemik bagetin epifiz tabanlarından biri bagetten ayrılır (Res. 2a-b). Sonrasında kemik bagetin mesial alanı bir kenar kazıyıcı ya da dilgi benzeri bir taş alet yardımıyla kazıma/scraping tekniği uygulanarak inceltir (Res. 2c). Böylelikle bagetin mesial alanında alt epifiz uca doğru inen bir kanal oluşturacak şekilde oyma/carving işlemi uygulanır. Bu işlem sonucunda aletin uç kısmından gövdeye doğru gidildikçe 30 derecelik bir açı oluşturulduğu görülmektedir (Res. 2d-e). Sonraki aşamada alt epifiz, bir taş dilgi vb ile kesilerek son bir darbe uygulaması ile taban bagetten ayrılır (Res. 2f). Son olarak epifiz tabanlardan tamamen temizlenmiş olan bagetin şekillendirilmiş uç kısmı bir taşkalem kullanılarak düzeltilir (Res. 2g).

“Ağaç Kabuğu Soyucu” olarak tanımlanmasını önermiş olduğumuz bu kemik alet, kuzeyde Maglemosien kültüre atfedilmiş²⁸, 10.000 yıl ile tarihlendirilen, Mezolitik karakterli bir alet tipi olarak karşımıza çıkmaktadır²⁹. Aletin üretiminde metapodial kemiklerin tercih edildiği yapılan kemik tür analizleri sonucunda anlaşılmıştır³⁰.

²³ Oshibkina 1990.

²⁴ David 2004.

²⁵ Andersen v.d. 1982.

²⁶ Dönmez – Dönmez 2013, 158.

²⁷ Dönmez – Dönmez 2013, 159.

²⁸ David 2005.

²⁹ Bagnievski 1992.

³⁰ Mathiassen 1948.

Karain Mağarası Örnekleri

Karain Mağarası B Gözü kemik aletleri içerisinde 8 adet ile temsil edilen kabuk soyucuların üretiminde hangi hayvan türünün tercih edildiği ve hangi kemiğin kullanıldığına ilişkin değerlendirmeler sonucunda da birtakım verilere ulaşılabilmektedir. Bunlardan biri tanımlanamamış olmakla birlikte 2 adet keçi, 5 adet koyun veya keçi kemiği tanımlanabilmektedir. Koyun ve keçilere ait olan bu kemiklerin 5 adedi metapodial kemikten üretilirken 2 adedinin üretiminde tibia tercih edilmiştir. Metapodial kemiklerin sayıca tibiaya göre fazla olması ve Avrupa örneklerinin de üretiminde metapodial kemiklerin tercih edilmiş olması sıklıkla metapodların bu aletin üretiminde birinci planda olduğuna kanıt teşkil etmektedir. Ek olarak sadece metapodial kemiklerin kullanılmadığı, tibia gibi uzun kemiklerin de kullanılabileceği ele geçen 2 örnek ile ortaya konulmuştur. Bu açıdan tibiadan yapılmış olan örnekler önem taşımaktadır. Bu farklılığı faunal kaynaklara da bağlamak mümkündür. Söz konusu alet formunun tipolojik tanımlamalarına ilişkin olarak “belirsiz” tanımlaması yapılan 1, epifiz tabanlı tanımı yapılabilen 7 örnek tespit edilmiştir. Kabuk soyucuların çoğunlukla metapodial kemiklerden üretiliyor olması, esasen bunların epifiz tabanlı olmasını kaçınılmaz kılmaktadır. 8 örnek içerisinde 7 kabuk soyucunun epifiz taban taşıdığı görülmüştür. Hemen hemen tamamına yakınının epifiz taban taşıması, taban kaldırılmadan da aletin kullanımının mümkün olmasıyla açıklanabilir. “Belirsiz” tanımlaması yapılan diğer örneğin alt kısmının kırık olması nedeniyle bu şekilde tanımlandığını ve olasılıkla bunun da bir epifiz tabana sahip olduğunu belirtmekte yarar vardır. Epifiz tabanın kesilerek kaldırılması ve aletin bir sapa tutturularak daha uzun bir forma dönüştürülmesi de mümkündür fakat tespit edilen sonuç, Karain Mağarası B Gözü insanların kabuk soyucuyu bir sapa tutturmadan epifiz tabanı elde tutmak suretiyle kullandığını göstermektedir. Tanımlanamamış olan diğer bir örnek üzerinde de epifiz kısmın kesildiği ya da herhangi bir şekilde bilinçli olarak kaldırıldığına dair bir iz rastlanmamıştır. Olasılıkla var olan epifiz taban bir nedenle kırılmıştır.

Kabuk soyucuların tamamı Holosen Dönem seviyelerinden ele geçmiştir. Pleistosen Dönem’e tarihlenmiş olan herhangi bir örnek henüz bulunmamaktadır. Holosen Dönem’e ait 8 örneğin 1 adedi H II’den, 2 adedi H III’den, 4 adedi H IV’den ve 1 adedi H V’den ele geçmiştir³¹. H IV evresi, % 50 oran ile kabuk soyucunun en fazla kullanıldığı dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. H III ve H II seviyelerinde söz konusu aletin kullanımı devam etmiştir. Buna karşın Kalkolitik Çağ’a oranla daha az sayılarda üretildiği ve kullanıldığı görülmektedir. H II jeolojik seviyesinden ele geçmiş olan kabuk soyucu, keçiye ait metatarsal kemikten üretilmiştir. 2010 yılında J11 plan karesinin 3. arkeolojik seviyesinden ele geçen ağaç kabuğu soyucu 14,1 cm. uzunluğa, 2 cm. genişliğe, 2,5 cm. kalınlığa ve 19,89 g. ağırlığa sahiptir. Yer yer mesial alan üzerinde kırıklar saptanmıştır. Bezeme veya yanma/yakılma izleri bulunmamaktadır. Üretiminde kullanılan teknik, kesme tekniğidir. Üretime ilişkin izler, tüm mesial alan boyunca izlenebilmektedir. H III jeolojik seviyesine ait 2 adet kabuk soyucu ele geçtiği daha önce de dile getirilmiştir. I10 plan karesinin 3. arkeolojik seviyesinden ve K14 plânkaresinin 9. arkeolojik seviyesinden ele geçmiş olan 2 kabuk soyucunun 1’i keçi diğeri ise koyun ya da keçi kemiğinden üretilmiştir. Üretimde tercih edilen kemik türlerine ilişkin değerlendirmeler sonucunda 1 kabuk soyucunun keçi metacarpından diğerinin ise koyun ya da keçiye ait uzun bacak kemiğinden üretildiği anlaşılmıştır. 2 kabuk soyucudan biri epifiz tabana sahipken diğeri belirsizdir.

³¹ Karain Mağarası Holosen Dönem jeolojik seviyeleri olan HV, Geç Neolitik/Erken Kalkolitik; HIV, Kalkolitik; HIII, Geç Kalkolitik; HII, Erken Tunç Çağı’na tarihlenmektedir (Yaman 2011, 246).

Her iki örnek üzerinde de bezeme, yanma ya da yakılma izine rastlanmamıştır. 1 ağaç kabuğu soyucu, distal ve proximalinde kırıklar taşırken diğeri kırıksızdır. Sözü edilen kırıksız ağaç kabuğu soyucunun uzunluğu 14,6 cm., genişliği 2,1 cm., kalınlığı 1,2 cm. ve ağırlığı 26,01 g.'dir. Bunlardan 2 örnek üzerinde aşındırma tekniği ile şekillendirme söz konusuysen, 1 örnek üzerinde kesme ve düzleştirme teknikleri uygulanmıştır.

H IV jeolojik seviyesine ait I10 plan karesinin 6. arkeolojik seviyesinden 1 adet, I14 plan karesinin 10. arkeolojik seviyesinden 1 adet, K11 plan karesinin 15. arkeolojik seviyesinden 2 adet olmak üzere adet 4 adet kabuk soyucu ele geçmiştir. 4'ü de koyun ya da keçi kemiğinden üretilmiştir. 2'sinin üretiminde metatarsal kemikler diğeri ikisinde ise tibia kemikleri kullanılmıştır. 4 kabuk soyucu da epifiz tabana sahiptir. Hiçbir örnek üzerinde bezeme, yanma ya da yakılma izine rastlanmamıştır. 2 ağaç kabuğu soyucu, distal ucunda kırıklar taşırken diğeri 2'si kırıksızdır. Sözü edilen kırıksız örnekler temel alınarak belirlenen ortalama uzunluk 14,9 cm., ortalama genişlik 2,4 cm., ortalama kalınlık 1,7 cm. ve ortalama ağırlık 29,2 g.'dir. Üretimlerinde kullanılan teknikler, 3 örnekte aşındırma, 3 örnekte kesme ve 1 örnekte düzleştirme tekniğidir. Üretime dayalı izler, 2 kabuk soyucunun distal ucunda, 1 kabuk soyucunun distal ve mesialinde, 1 kabuk soyucunun ise korunan kısımlarında izlenebilmektedir. H V jeolojik ünitesinden ele geçen 1 adet ağaç kabuğu soyucu, 2003 yılında K 13 plan karesinin 17. arkeolojik seviyesinden ele geçmiştir. Hayvan ve kemik türüne ilişkin bir tespitte bulunulamamıştır. Epifiz tabanlı olan örneğin kırık ve bezeme taşımadığı, yanma ya da yakılmaya maruz kalmadığı tespit edilmiştir. Sözü edilen kemik aletin uzunluğu 12,9 cm., genişliği 4,1 cm., kalınlığı 3,1 cm., ağırlığı ise 25 g.'dir. Üretiminde kesme ve aşındırma teknikleri uygulanmıştır. Üretime dayalı izler, aletin distal ucunda net olarak izlenebilmektedir.

Karain Mağarası B Gözü kemik aletleri içerisinde yer alan tüm kabuk soyuculara ait tespit edilen ortalama uzunluk 12,9 cm.'dir. Ortalama genişlik 2,4 cm. iken ortalama kalınlık 1,7 cm.'dir. Bunun yanında ortalama ağırlık değeri 22,8 g.'dir. Aletlerin üretimi sırasında uygulanan teknikler ile ilgili olarak yapılan değerlendirmeler sonucunda şaşırtıcı olmayan sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre; Kesme/Cutting (6 adet - % 43 oran), Aşındırma/Rasp (6 adet - % 43 oran) ve Düzleştirme/Smoothing (2 adet - % 14 oran) gibi teknikler sıkça başvurulan teknikler olmuştur. Kabuk soyucular üzerinde üretim izlerinin görüldüğü alanlara bakıldığında ise distal ve mesial kısımların yoğun halde bu izleri taşıdığı tespit edilmiştir. Aletin aktif kullanım alanının distal ve mesial alanlar olduğu düşünülürse bu son derece normal bir sonuçtur. Sadece mesialinde iz taşıyan 1 örneğin kullanımdan kaynaklanan aşınma izleri üretime dair izleri yok etmiş olabilir. Korunan kısmının tamamında izler bulunduran 1 kabuk soyucu tespit edilmiştir. Ele geçen örneklerin sayıca çok olmaması, elde edilen verilerin net şekilde ortaya konmasına engel teşkil edebilir. Buna karşın söz konusu 8 örnek üzerinde yapılan değerlendirmelerin tatmin edici sonuçlar verdiği de göz ardı edilmemelidir.

Örneklerle Karşılaştırmalı Değerlendirme

Ağaç Kabuğu Soyucu / Bark Extractor, birçok kazı yerinden ele geçen esasen son derece yaygın kullanımı olan bir alet tipini temsil etmektedir. Buna karşın alete ilişkin literatür taramaları sonucunda bu aletin oldukça az sayıda ele geçtiğini rahatlıkla söylemek mümkündür. Bu çelişkili durum, aleti tanımlamada kullanılan farklı terimlerin ve aletin fonksiyonu ile ilgili farklı yaklaşımların öne sürülmesinden kaynaklanmaktadır. Aletin farklı şekillerde tanımlanması ve fonksiyonuna yönelik farklı yaklaşımların bulunması, gerçekte daha çok olmasına karşın yanlış bir şekilde daha az olduğu algısını yaratmaktadır. Bu algı da araştırmacıları yanıltmakta ve bu kemik alete ilişkin doğru değerlendirmelerin yapılmasına engel teşkil etmektedir. Bu terimsel kargaşa

ve anlaşılabilir fonksiyonel özellikler sebebiyle aynı alet tipinden bahsedildiği halde farklı terimler ve tanımlamalar kullanılması araştırmacı için zor ve karmaşık bir literatür çalışmasını kaçınılmaz kılarken söz konusu kemik alet için ise doğruluktan uzak, reel verileri barındırmayan bir değerlendirmeyi beraberinde getirmektedir. Kazıyıcı, ilik çıkarıcı, ustura, kazıyıcı ucu, kazıcı, spatula, mablak, sıyrıcı, oyma keski / oyma kalemi, perdahlayıcı, mızrak ucu gibi birbirinden farklı fonksiyonlara işaret eden tüm tanımlamalar sözü edilen bu alet tipi için yapılmıştır. Bu sebeptendir ki bu kemik alete ilişkin varılacak bir fikir birliğine acilen ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca bu aletin ele geçtiği arkeolojik kontekstler ve dönem florası da dikkate alınmalı ve ele geçtiği tabakanın işaret ettiği dönemdeki ekolojik veriler özenle incelenmelidir. Ortaya çıkacak sonuç büyük olasılıkla ağaç bakımından zengin bir ekolojik çevrenin resmi olacaktır.

Daha önce de sözü edildiği gibi bu alet örneklerine birçok yerleşimde rastlamak mümkündür. Bunlar şimdilik kaydıyla Neolitik Dönem itibarı ile karşımıza çıkmaktadır. Farklı tanımlamalarla literatürde yer alması, birbirlerinden farklı aletler şeklinde algılanmasına yol açsa da esasen mablak, perdahlayıcı, kazıyıcı vb olarak tanımlanan tüm bu kemik aletler, sözünü etmiş olduğumuz “Ağaç Kabuğu Soyucu”yu işaret etmektedir. Bunlara çok sayıda örnek vermek mümkündür. Buna karşın yayınlarda çoğunlukla görsel verilerine yer verilmemesi sebebiyle tamamı değerlendirmeye alınamamıştır. Zira bu durum şüpheli bir yaklaşım ortaya çıkaracaktır. Bunun yanında karşılaştırma yapmaya olanak veren bazı istasyonlar tespit edilebilmiştir. Bunlara örnek olarak Barcın Höyük gösterilebilir. Bursa ilinde bulunan Barcın Höyük, Neolitik Çağ’dan Bizans Dönemi’ne kadar yerleşim görmüş bir höyüktür. Barcın’ın erken dönem yerleşim izlerinin ortaya çıkarıldığı L 13 açması, kemik alet açısından son derece zengin buluntular vermiştir. Bunlar arasında mablak olarak tanımlanmış olan örnekler de bulunmaktadır³². Söz konusu kemik alet, Karain Mağarası’ndan da bildiğimiz ve “Ağaç Kabuğu Soyucu” olarak tanımlanmasını önerdiğimiz aletin birebir benzeridir. Aynı şekilde 2012 yılı Barcın kazısı sonucunda da mablak olarak tanımlanan çok sayıda örnek ele geçtiği görülmektedir³³.

Bursa’da ortaya çıkarılan bir başka yerleşim olan Aktopraklık, Marmara Bölgesi’nde yer alan diğer 2 höyük yerleşimi, Fikirtepe ve Pendik ile gerek mimari açıdan gerekse arkeolojik buluntular açısından benzerlik göstermektedir. Aynı şekilde benzer olan kemik alet endüstrisi de gelişkin bir teknolojik seviyeye işaret etmektedir. Aktopraklık kemik alet buluntuları arasında “mablaklar” en çok ele geçen kemik alet grupları arasında yer almaktadır³⁴. Yine Marmara Bölgesi’nde yer alan Hocaçeşme ve Fikirtepe yerleşimleri, kemik alet bakımından zengin buluntulara sahip diğer iki höyük yerleşimidir. Hocaçeşme’den ele geçen bu tip kemik aletler, “Smoother” “Perdah Aleti” olarak tanımlanmıştır³⁵. Fikirtepe kültürüne ait kemik aletler arasında deri tabaklamada kullanıldığı düşünülen ve mablak olarak tanımlanan kemik alet örneği³⁶, sözünü ettiğimiz “Ağaç Kabuğu Soyucu” ile birebir aynı özelliklere sahiptir. Hocaçeşme’den ele geçen söz konusu kemik alet Özdoğan tarafından “Smoother” olarak tanımlanırken Fikirtepe örneği “Mablak” olarak tanımlanmıştır.

Aksaray’da bulunan Güvercinkayası, Orta Kalkolitik Çağ’a tarihlenmiş bir yerleşimdir³⁷. Aksaray’ın kuzeydoğusunda, Mamasın Barajı göl alanı içinde, aynı adlı kayalık yükseltinin

³² Özbal – Gerritsen 2013, 161, 167, res. 4.

³³ Gerritsen – Özbal 2014, 483, res. 9.

³⁴ Karul 2009, 4.

³⁵ Özdoğan 1999, 183, fig. 23.

³⁶ Özdoğan 2002, 102.

³⁷ Gülçür – Fırat 2005, 41-52.

üzerinde yer almaktadır³⁸. Güvercinkayası, zengin kemik alet buluntuları ile ön plana çıkmış olan yerleşimlerden biridir³⁹. Çok sayıdaki kemik alet örnekleri içerisinde tarafımızdan “Ağaç Kabuğu Soyucu” olarak tanımlanan kemik alet örnekleri de bulunmaktadır⁴⁰. Karain Mağarası kazıları ile ele geçen Ağaç Kabuğu Soyucu örneklerinin Kalkolitik Çağ’da sayıca fazla olduğu ve bu noktada Güvercinkayası ile dönemselsel benzerliğinin de olduğu göz ardı edilmemelidir. Yerleşmeden yapılan C 14 analiz sonuçları ile M.Ö. 5200-4800 yılları arasına yerleştirilen Güvercinkayası’nın Köşk Höyük’ün I. tabakasıyla eş zamanlı olduğu bilinmektedir⁴¹. Niğde İli, Bor İlçesi’ne bağlı Bahçeli Beldesi’nin kuzeydoğusunda, doğal bir yükseltinin kuzey yamacında yer alan Köşkhöyük⁴², gerek buluntu gerekse dönemselsel açılarından Güvercinkayası ile benzer özelliklere göstermektedir. Köşkhöyük’te ele geçen kemik aletler arasında “Kazıyıcı” olarak tanımlanmış olanlar, kazıma ve sıyırma gereci olarak sınıflanmıştır. “*Kemiğin kırılan bir ucu yassı olarak kaşık ağzı haline getirilmiştir. Yapımlarında bir itina görülmeyen bu tür aletler, etlerin kemiklerden sıyırılmasında kullanıldıkları gibi kaşık olarak da kullanılmış olabilirler*”⁴³. Bunlara ek olarak Niğde İli’nde yer alan Tepecik-Çiftlik 2006 yılı kazıları sonucunda ele geçen çok sayıdaki kemik alet arasında mablakların da bulunduğu dile getirilmiştir⁴⁴.

Tüm bu yerleşimlere ek olarak birçok yerleşim vardır ki ilgili yayınlarda birer cümle ile mablak olarak tanımlanan kemik aletlerin bulunduğu ifade edilmiştir. Bu örneklerle ilişkin herhangi bir görsel veri bulunmadığından karşılaştırma yapmak mümkün olamamıştır. Bu nedenle çalışmamız çerçevesinde söz konusu lokasyonlara değinilmiş ve araştırmacıları tarafından mablak olarak tanımlanan bu tip kemik aletlere görsel verileri olmaksızın yer verilmiştir. Bunlara örnek olarak Fikirtepe’ye nazaran çok daha zengin kemik alet örneklerinin ele geçtiği dile getirilen Pendik kazıları gösterilebilir. Bu kazılar ile çok sayıda mablak ele geçtiği ifade edilmektedir⁴⁵. Mablak olarak tanımlanan kemik aletlerin bolca ele geçtiği bir başka yerleşim ise Gökçeada-Yenibademli Höyük’tür. II. mimari tabakaya ait kemik buluntular arasında mablakların da yer aldığı dile getirilmiştir⁴⁶. Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik kazı çalışmaları sonucunda Bina 1 olarak tanımlanan yapının tabanından in situ halde kemik mablak ele geçtiği belirtilmektedir⁴⁷.

Gerek Karain Mağarası kazıları ile ele geçen gerekse çalışmamız çerçevesinde karşılaştırmaya konu edilmiş olan örneklerin daha önce sözü edilen yöntemler kullanılarak üretilmiş olması kuvvetle muhtemeldir. Değerlendirilen kemik aletlerin tamamı üretim şekilleri yanında tipolojik olarak da Karain Mağarası örnekleri ile birebir benzer özellikler göstermektedir (Res. 3-10).

Sonuç

Çalışmamıza konu olan kemik alet tipi için birbirinden farklı birçok fonksiyonel tanımlama yapıldığı aynı zamanda bu aletin birbirinden farklı terimlerle isimlendirildiği görülmektedir. Bu sebeptendir ki söz konusu kemik alete ilişkin ne niteliksel ne de niceliksel bir sonuca varmak

³⁸ Gülçur – Endoğru 1999, 77

³⁹ Gülçur v.d. 2014, 454, res. 10.

⁴⁰ Christidou 2002, 110, fig. 3-3.

⁴¹ Gülçur – Kiper 2004, 428.

⁴² Öztan 2007, 223.

⁴³ Özkan 2002, 523, res. 18.

⁴⁴ Bıçakçı v.d. 2008, 490; 2009, 209.

⁴⁵ Harmankaya 1983, 29.

⁴⁶ Hüryılmaz 2005, 13; Hüryılmaz 2006, 263, 264; Hüryılmaz 2007, 344, 346.

⁴⁷ Erdoğan 2012, 367.

mümkün olabilmektedir. Yapılan literatür çalışmaları sonucunda kemik aletin çoğunlukla “mablak” olarak tanımlandığı anlaşılmaktadır. Bu çalışmalar bize göstermiştir ki terim olarak tercih edilen “mablak” tanımlaması dahi kendi içinde çelişmektedir. Tüm bu literatür karmaşasının var olması, söz konusu kemik alete ilişkin bir değerlendirme yapılmasını da neredeyse imkânsız hale getirmektedir.

Yapılan deneysel arkeoloji çalışmaları, elde edilen ilgili arkeolojik materyal ile örtüşmekte ve akla yatkın sonuçlar ortaya koymaktadır. Gerek “bark container” olarak tanımlanan taşıyıcı kapların gerekse “bark floor” olarak tanımlanan taban örtülerinin hammaddesi olan ağaç kabuklarının parçalanmadan çıkarılmasını sağlayan bir araç mutlak suretle bulunmalıdır. Adeta birbirinin sağlaması niteliğinde olan ağaç kabuklarına ve kabukların elde edilmesini sağlayan kemik alet örneklerine, çalışmamız çerçevesinde mümkün olduğunca yer verilmiştir. Ağaç kabuğu parçalarının ve bu kemik aletin Avrupa Mezolitik konteksti içinde bir arada bulunması bu veriyi destekleyen bir diğer unsurdur. Bu alete ilişkin böyle bir fonksiyonun olabileceği başka bir deyişle bu aletin ağaç kabuğu soyucu olarak tanımlanması, var olan literatür karmaşasına da bir son verecektir. Böylelikle aletin nicel verileri de kolaylıkla ortaya konabilecektir.

Sonuç olarak böylesi bir tanımlama yapmakla bu kemik alete farklı bir işlev yüklendiğinin farkında olarak ve bilimsel verilere dayanarak söz konusu aletin “Bark Extractor / Ağaç Kabuğu Soyucu” olarak tanımlanmasının yerinde olacağı düşüncesindeyiz. Tüm bunlara ek olarak üzerinde çalışılan materyalin kemik olması, fonksiyonuna ilişkin kesin bir tanımlama yapılmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle söz konusu kemik alete ilişkin kullanım izi analizlerinin yapılması sonucunda ortaya koyulacak işlevsel sonuçlar alete ilişkin son sözü söyleyecektir. Bu tip mikro analizler ile daha kesin tanımlamalar yapılacak olmakla birlikte literatürde var olan karmaşık tanımlamaları ortadan kaldırmak mikro analizler olmaksızın mümkün görünmektedir. Tüm bu nedenler göz önüne alındığında ortak bir terimsel tanımlama kullanılması gereği kaçınılmazdır.

Kısaltmalar ve Kaynakça

- Andersen v.d. 1982 K. Andersen – S. Jørgensen – J. Richter, *Maglemosehytterne ved Ulkestrup Lyng*. Det Kongelige Nordiske Oldskriftselskab (1982).
- Bagniewski 1992 Z. Bagniewski, “Slady Osadnictwa Schyłkowopaleolitycznego na Pojezierzu Drawskim”, *Śl. Spraw. Archeol.* 1992, 33, 223-225.
- Bıçakçı v.d. 2008 E. Bıçakçı – F. Açıkgöz – S. Yıldırım Balcı – Ç. Altunbilek Algül, “Tepecik-Çiftlik 2006 Yılı Çalışmaları”, *KST* 29.1 (2008) 483-496.
- Bıçakçı v.d. 2009 E. Bıçakçı – S. Balcı – Ç. Altunbilek Algül, *Tepecik-Çiftlik 2007 Yılı Çalışmaları*”, *KST* 30.4 (2009) 205-218.
- Bulut 2014 H. Bulut, *Batı Toros Mağaraları Kemik Aletleri* (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2014).
- Christidou 2002 R. Christidou, “The Güvercinkayası Project. The Bone Industry”, *KST* 23.2 (2002) 106-110.
- Dart 1958 R. A. Dart, “Bone Tools and Porcupine Gnawing”, *American Anthropologist* 60.4, 1958, 715-724.
- David 2004 E. David, “Fiche Transformation des matières d’origine animale dans le Mésoolithique de l’Europe du Nord”, bk.: R. Ramseyer (ed.), *Fiches de la Commission de Nomenclature de l’Industrie Osseuse, Chaier XI, Matières et Techniques, Industrie de l’Os Préhistorique* (2004) 113-149.
- David 2005 E. David, “Preliminary Results on the Recent Technological Study of the Early Mesolithic - Bone and Antler Industry of Estonia, with Special Emphasis on the Site of Puli”, bk.: H. Luik – M. A. Choyke – C. Batey – L. Lougas (ed.), *From Hooves to Horns, from Mollusc to Mammoth – Manufacture and Use of Bone Artefacts from Prehistoric Times to the Present – Proceedings of the 4th Meeting of the ICAZ Worked Bone Research Group at Tallinn, 26.-31. August 2003* (2005) 67-74.
- David 2007 E. David, “Technology on Bone and Antler Industries: A Relevant Methodology for Characterizing Early Post-Glacial Societies (9th-8th Millennium BC)”, bk.: St.-P. Gates – C. Pierre – B. R. Walker (ed.), *Bones as Tools: Current Methods and Interpretations in Worked Bone Studies*, *British Archaeological Reports International Series* 1622 (2007) 35-50.
- David v.d. 2005 E. David – J. Seppä – J. Pelegrin – L. Hansen – L. Gustavson, *The Bone Tools of 10.000 Years Ago. Maglemosian Bone Adzes: The 2005 Experiments (Denmark)* (2005).
- David v.d. 2006 E. David – J. Seppä – J. Pelegrin – L. Gustavson, *The Bone Tools of 10.000 Years Ago. Maglemosian Bone Adzes: Last Results* (2006).
- Dönmez – Dönmez 2013 İ. E. Dönmez – Ş. Dönmez, “Ağaç Kabuğunun Yapısı ve Yararlanma İmkânları”, *SDU Faculty of Forestry Journal* 14, 2013, 156-162.
- Efe 1998 T. Efe, “Çayönü Kemik Aletleri – Genel Bir Değerlendirme”, bk.: G. Arsebük v.d. (ed.), *Light on Top of the Black Hill Studies Presented to Halet Çambel / Karatepe’deki Işık Halet Çambel’e Sunulan Yazılar* (1998) 289-303.
- Erdoğan 2012 B. Erdoğan, “2010 Yılı Gökçeada Uğurlu-Zeytinlik Kazı Çalışmaları”, *KST* 33.1 (2011) 365-374.
- Frederick 1920 H. Frederick, “Hawikuh Bonework”, *Indian Notes and Monographs* 3.3, 1920, 61-151.
- Gerritsen – Özbal 2014 F. Gerritsen – R. Özbal, “2012 Yılı Barcın Höyük Kazıları”, *KST* 5.1 (2014) 471-485.

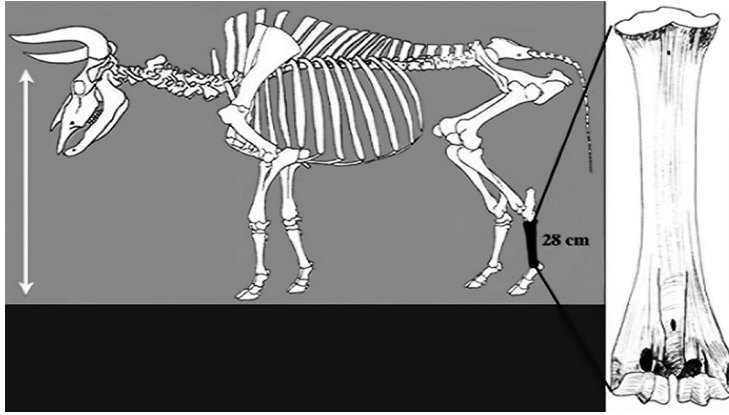
- Gülçur – Endoğru 1999 S. Gülçur – M. Endoğru, “Güvercinkayası 1997 Kazısı”, KST 20.1 (1999) 77-100.
- Gülçur – Fırat 2005 S. Gülçur – C. Fırat, “Spatial Analysis of Güvercinkayası, a Middle Chalcolithic Hilltop Settlement in Northwestern Cappadocia: A Preliminary Report”, *Anatolia Antiqua* XIII, 2005, 41-52.
- Gülçur – Kiper 2004 S. Gülçur – Y. Kiper, “Güvercinkayası 2002 Yılı Kazıları”, KST 25.1, (2004) 425-440.
- Gülçur v.d. 2014 S. Gülçur – Y. Yılmaz – P. Çaylı – I. Demirtaş, “Güvercinkayası 2012 Kazısı Ön Rapor”, KST 35.2 (2014) 443-455.
- Harmankaya 1983 S. Harmankaya, “Pendik Kazısı 1981”, KST 4 (1983) 25-30.
- Hüryılmaz 2005 H. Hüryılmaz, “2003 Yılı Gökçeada-Yenibademli Höyük Kazıları”, KST 36.1 (2005) 11-20.
- Hüryılmaz 2006 H. Hüryılmaz, “Gökçeada-Yenibademli Höyük 2004 Yılı Kazıları”, KST 37.1 (2006) 261-272.
- Hüryılmaz 2007 H. Hüryılmaz, “Gökçeada-Yenibademli Höyük 2005 Yılı Kazıları”, KST 38.1 (2007) 341-356.
- Karul 2009 N. Karul, “Kuzeybatı Anadolu’da Anahatlarıyla Neolitik-Kalkolitik Dönemler”, *Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Haberler* 28, 2009, 1-6.
- Kökten 1947 İ. K. Kökten, “Bazı Prehistorik İstasyonlar Hakkında Yeni Gözlemler”, *DTCFD* V.2, 1947, 223-236.
- Le Dosseur 2003 G. Le Dosseur, “Bone Objects in the Southern Levant from the Thirteenth to the Fourt Millennia”, *Bulletin du Centre de Recherche Français à Jérusalem* 12, 2003, 110-132.
- Mathiassen 1948 T. Mathiassen, *Studier over Vestjyllands Oldtidsbebyggelse*, Nationalmuseets Skrifter, Arkaeologisk-Historisk Raekke VII (1948).
- Mellaart 1964 J. Mellaart, “Excavations at Catal Huyuk 1963, Third Preliminary Report”, *Anatolian Studies* 14, 1964, 39-119.
- Mulvaney 1975 D. J. Mulvaney, *Ancient Peoples and Places - The Prehistory of Australia* (1975).
- Olsen 2003 S. L. Olsen, “The Bone and Antler Artefacts: Their Manufacture and Use”, bk.: N. Field – P. Parker – M. Pearson (ed.), *Fiskerton: An Iron Age and Timber Causeway with Iron Age and Roman Votive Offerings: The 1981 Excavations* (2003) 92-111.
- Oshibkina 1990 S. V. Oshibkina, “The Material Culture of the Veretye-type Sites in the Region to East of Lake Onega”, bk.: C. Bonsall (ed.), *The Mesolithic in Europe* (1990) 402-413.
- Otte v.d. 1998 M. Otte – I. Yalçinkaya – J. Kozlowsky – O. Bar-Yosef – B. Lopez – H. Taşkıran, “Long-Term Technical Evolution and Human Remains in the Anatolian Palaeolithic”, *Journal of Human Evolution* 34-4, 1998, 413-431.
- Özbal – Gerritsen 2013 R. Özbal – F. Gerritsen, “2011 Yılı Barcın Höyük Kazıları”, KST 34.1 (2013) 159-168.
- Özdoğan 1999 M. Özdoğan, “Hocaçeşme”, *Neolithic in Turkey The Cradle of Civilization New Discoveries* 1999, 197-203.
- Özdoğan 2002 M. Özdoğan, “Fikirtepe Kültürü”, *ArkeoAtlas* 1, 2002, 102.
- Özkan 2002 S. Özkan, “Köşk Höyük Kemik Eserleri”, *Anadolu Araştırmaları* XVI, 2002, 509-525.

- Öztan 2007 A. Öztan, "Köşk Höyük: Niğde-Bor Ovası'nda Bir Neolitik Yerleşim", bk.: Türkiye'de Neolitik Dönem, Anadolu'da Uygarlığın Doğuşu ve Avrupa'ya Yayılımı. Yeni Kazılar, Yeni Bulgular (2007) 223-235.
- Piel-Desruisseaux 1986 J. L. Piel-Desruisseaux, Outils Préhistoriques Forme, Fabrication, Utilisation (1986).
- Steinbring 1966 J. Steinbring, "The Manufacture and Use of Bone Defleshing Tools", American Antiquity 31.4 , 1966, 575-581.
- TDK 1979 Türk Dil Kurumu Yayınları, Sayı: 403 Türkçe Sözlük (1979) / Türk Dil Kurumu Büyük Türkçe Sözlük (www.tdk.gov.tr).
- Thomson 1936 D. F. Thomson, "Notes on Some Bone and Stone Implements from North Queensland", The Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland 66, Jan-Jun 1936 (1936) 71-74.
- Yalçinkaya 1986 I. Yalçinkaya, "Karain Cave, 1985", Anatolian Studies 36, 1986, 201-203.
- Yalçinkaya 1987 I. Yalçinkaya, "1985 Yılı Karain Kazıları", KST 8.1 (1987) 21-37.
- Yaman 2011 İ. D. Yaman, "Karain Mağarası B Gözü'nün Jeolojik ve Arkeolojik Stratigrafisi", bk.: H. Taşkiran v.d. (ed.), Işın Yalçinkaya'ya Armağan / Studies in Honour of Işın Yalçinkaya (2011) 235-264.

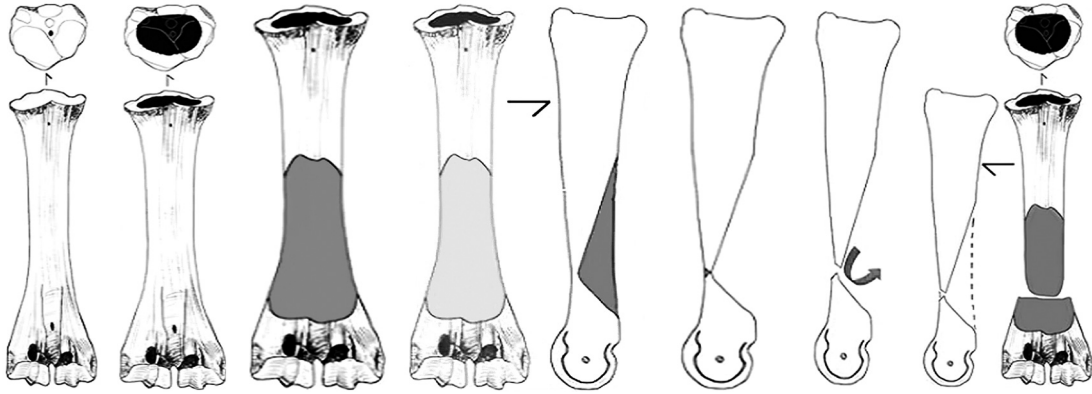
Abstract

Bark Extractor in Light of Examples from Karain Cave: A New Proposal

Karain Cave, which has a key role in setting the Anatolian Prehistoric Chronology, is a highly important settlement that presents the findings of both the Pleistocene and Holocene periods through excavations in Chambers E and B. Chamber B, with its Pleistocene and Holocene stratigraphy, has a repertory of rich finds repertory related to the bone industry. One of the bone tool types within this industry, it was realized, has not evinced common views on its definition and function. As a result its techno-typological analyses have been the subject matter of this study. Additionally, varying views on the tool's definition and function have been gathered and compared with findings obtained from other settlements. An evaluation was then made related to various denominations and functions included in this study. As experimental archaeology studies have gained in importance, data about a group of uses of the bone tools, which also includes the bone tool upon which this study focuses, could be reached through producing similar ones. As a result of these studies, the tool at issue can be definitively defined as a 'Bark Extractor' in terms of functional features. The use of the bark extractor was widespread in many settlements including Karain Cave by the Neolithic period. It is an inevitable necessity to reach a consensus on the denomination and functional features of this tool. How often this bone tool was produced and used in Anatolia can be revealed only in this case. This study offers a category for the tool that is based on the findings from Karain Cave. In so doing, it is expected that using a category that signals its function could put an end to the confusion in the literature, and a better evaluation of the tool can be made.

Res. 1
Üretimde tercih edilen kemiğin anatomik yapı içindeki yeri (Bagnievski, 1992)

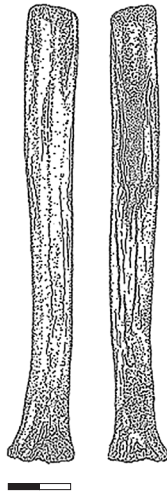

Res. 2 (a-g) Ağaç Kabuğu Soyucu/Bark Extractor üretim aşamaları (Bagnievski 1992)

Res. 3 a) Karain kazıları ile ele geçen Ağaç Kabuğu Soyucu/Bark Extractor örneği (Karain Kazı Arşivi; Bulut 2014, Lev. 14.

b) Karain kazıları ile ele geçen Ağaç Kabuğu Soyucu/Bark Extractor örneği (Bulut 2014, Çiz. 14)

Res. 4 Karain kazıları ile ele geçen Ağaç Kabuğu Soyucu/Bark Extractor örneği (Karain Kazı Arşivi)

Res. 5 Karain kazıları ile
ele geçen Ağaç Kabuğu
Soyucu/Bark Extractor örneği
(Karain Kazı Arşivi)

Res. 6 Karain kazıları ile
ele geçen Ağaç Kabuğu
Soyucu/Bark Extractor örneği
(Karain Kazı Arşivi)

Res. 7 Karain kazıları ile
ele geçen Ağaç Kabuğu
Soyucu/Bark Extractor örneği
(Karain Kazı Arşivi)

Res. 8 Karain kazıları ile
ele geçen Ağaç Kabuğu
Soyucu/Bark Extractor örneği
(Karain Kazı Arşivi)

Res. 9 Karain kazıları ile
ele geçen Ağaç Kabuğu
Soyucu/Bark Extractor örneği
(Karain Kazı Arşivi)

Res. 10 Karain kazıları ile
ele geçen Ağaç Kabuğu
Soyucu/Bark Extractor örneği
(Karain Kazı Arşivi)